

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технології виробництва і переробки продукції тваринництва
Кафедра годівлі та зоогієни сільськогосподарських тварин

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «**Удосконалення технології виробництва продукції вівчарства у
фермерському господарстві**»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва
ступеня вищої освіти магістр
групи 204ТВППТмд 21

Гринчиха О.О.

Керівник: Тетяна Рак

Рецензент: Віктор Слинько

Полтава – 2021 року

ВСТУП

Одним з основних напрямків розвитку галузі вівчарства має стати підвищення виробництва продукції вівчарства та його подальшою переробкою. Але при відсутності державної підтримки в умовах сучасних ринкових відносин ця галузь перебуває у критичному стані

Актуальність теми. За останні 30 років вівців в Україні поменшало в 10 разів. Всі великі підприємства різко скоротили поголів'я. За офіційними даними 2018 року овець і кіз стало менше за рік на 3,9%: нині їхнє поголів'я становить 1,62 млн. голів [50].

Світове вівчарство набирає оборотів і налічує близько 2,2 млрд. голів.

Зменшення поголів'я і стан вівчарства значно погіршився із-за нерентабельності, зниження зацікавленості до галузі, застарілих технологій переробної промисловості. Які стали неконкурентноспроможними.

Державної дотація у вівчарській галузі ще у 2004-2009 роках трохи призупинила спад поголів'я, яке до 2010 р. збільшилось до 1,2 млн. голів[50].

В порівнянні з іншими тваринами овець найвигідніше і економічно розводити.

На утримання однієї вівці витрачається у 3,6 рази менше коштів у порівнянні з витратами на утримання однієї свині, у 7,3 рази менше, ніж на утримання однієї тварини молодняку великої рогатої худоби, у 18,7 разів менше ніж на утримання однієї корови. Значно нижчі витрати праці на догляд за поголів'ям овець [13].

Вівці постачають вовну для промисловості, необхідну для виробництва різних тканин, цінні каракульські смушки, які експортують за кордон, та дають молоко - важливий продукт харчування населення. Вівці санітари луків, бо можуть їсти до 570 різних бур'янів (90%) що ростуть на півдні нашої країни, а корова лише 56 і кінь 81. Гній перемішаний з соломною є прекрасним живильним середовищем для рослин.

Вівці мають високу плодючість. Вівцематки приводять по двоє, а Романівська порода і по 4 ягняти.

Виробники виявляють зацікавленість у розведенні овець тонкорунного і напівтонкорунного напрямлення і цим самим затормозили розмноження аборигенних грубововнових овець. Такі породи як волошська, решетилівська, малич, чушка вже зникли. Різко скорочується чисельність романівської породи. Отже, виникає необхідність зберегти та відновити цінні аборигенні породи, які краще пристосовані до екстремальних умов місцевості, і мають високий рівень продуктивності.

В Україні в основному розводять породи: асканійську тонкорунну - 38,1%, прекос - 20,5%, цигайську - 24,5% та незначну кількість особин романівської породи [25, 30].

Метою виконання даної роботи стало вивчення умов утримання і годівлі овець у фермерському господарстві «Восход» Чутівського району для оптимізації ведення вівчарства.

Об'єктом дослідження було поголів'я овець романівської породи.

Предметом досліджень стали умови годівлі та утримання і вирощування овець у фермерському господарстві «Восход».

Державною програмою розвитку вівчарства до 2020 р. передбачається радикально відродити галузь, перевести її на інтенсивну технологію і добитися того, щоб вона могла давати дешеву, конкурентоспроможну продукцію [9].

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Розвиток вівчарства в Україні

Серед тваринницьких галузей України найунікальнішою є вівчарство, тому, що її продукція дуже поширена у народному господарстві, має як цілющі властивості – баранина, дієтична ягнятина, сирні продукти та молоко так і гігієнічні властивості – вовна і вироби з неї, шкура і смушки.

Наша країна має унікальні генетичні ресурси племінних овець різних порід, типів і напрямів продуктивності. Сьогодні галузь представлена 18 основними вітчизняними породами та 16 внутріпородними типами, які зосереджені у 25 племзаводах та 65 племрепродукторах [74].

У світі налічується понад 500 порід і 200 внутрішньопородних типів овець різних напрямів продуктивності і більшість з них спеціалізовано на виробництво двох основних видів продукції – вовни і м'яса [3].

В Україні галузь вівчарства може бути значно перспективнішою з позиції ефективного і ціленаправленого використання землі, забезпечення населення продукцією та сировиною, збільшити рівень зайнятості населення і розвиток народного мистецтва з приготування виробів та одягу у національних традиціях, сприяти розвитку зеленого туризму, навіть підвищувати боротьбу з забур'яненням великих територій.

На Хмельниччині при схрещуванні північнокавказької м'ясо-вовнової породи з породою прекос настриг вовни у помісних ярок склав 3,91 кг, а вихід митої вовни – 54,8%. Маса туші у 10-ть місяців становить 18,3 кг при забійному виході 49,4%. Отже, як стверджують спеціалісти СВК «Лабунський», що помісних баранів-плідників північнокавказької м'ясо-вовнової породи поліпшеної асканійським кросбредом з успіхом можна використовувати на матках породи прекос [50].

Німецько-французький гібрид мериноланд Х лакон завезені у фермерське господарство «Меринос Україна» та виробничо-комерційна фірма «Пілігрим» дуже добре акліматизувалися, мали високу конверсією кормів, плодючість, добрі материнські якості і могли переміщатися на значні відстані [50].

В 2014 році було затверджено нове селекційне досягнення у тваринництві: придніпровську м'ясну породу овець, її внутрішньопородні типи - дніпропетровський та харківський, заводські лінії, а також заходи з розведення і подальшого його удосконалення [60].

Науковцями Інституту тваринництва «Асканія-Нова» ведеться робота по створенню чисто м'ясної породи овець шляхом схрещення двох зарубіжних та однієї української м'ясних порід. Українські селекціонери вже отримали в ягнят другого покоління. Перевага їх вирощування у пришвидшеній - бройлерній технології, тобто у стійлах з вигулами, без пасовищ [43].

Фермери Білорусі та України завозять самців дорперів для поєднання з романівською породою. Дорпери це порода овець, яка має хороші м'ясні якості, і здатна виживати в посушливих умовах, прекрасно переносить холод, невибаглива до їжі, має прекрасні батьківські якості. Цю породу найкраще розводити господарям з малою чисельністю поголів'я і нама пасовищ, тому що має коротку шерсть і може утримуватись безвипасно.

Також отримують гібриди із схрещування дорперів з романівськими вівцями фермери СГП «Ізумруд» Харківської області, використовуючи для цього сперму баранів, бо ціна на племінних тварин дуже висока [66].

В Україні галузь вівчарства може бути значно перспективнішою з позиції ефективного і ціленаправленого використання землі, забезпечення населення продукцією та сировиною, збільшити рівень зайнятості населення і розвиток народного мистецтва з приготування виробів та одягу у національних традиціях, сприяти розвитку зеленого туризму, навіть підвищувати боротьбу з забур'яненням великих територій.

Надлишки виробленого м'яса-баранини Україна в подальшому могла б експортувати на Близькосхідні та Європейські ринки, дефіцит якого становить близько 300 тис. тон [75]

Україна веде переговори про вихід на ринок баранини Китаю і арабських країн, так як вони були і залишаються основними споживачами баранини. За останні кілька років його споживання у Китаї збільшилося більш ніж на 0,8 млн. тонн і досягло 3,5 млн. тонн на рік. У 2016 році Україна отримала для цього квоту – до 1625 тонн в рік. [54]

Ось чому постає завдання змінити стратегію ведення вівчарства, зосередивши її на пріоритетності підвищення економічної ефективності галузі в господарствах різних форм власності та господарювання. Особливістю змін сучасного вівчарства є ріст економічної значимості виробництва м'яса-баранини, молока, на які в структурі вартості продукції вівчарства припадає 75-80%.

Тому основна увага нині зосереджується на розвитку м'ясо-вовново-молочного напрямку продуктивності. На сьогодні на долю баранини у загальному виробництві вовни припадає один відсоток, тому вівчарство з повною впевненістю можна вважати галуззю невикористаних можливостей.

Вжиті за останні роки Урядами заходи по збереженню поголів'я овець, зокрема шляхом спеціальної державної дотації галузі (2005-2010рр.) сприяли тому, що спад поголів'я призупинився і навіть збільшилось до 1,2 млн. голів. [50, 74, 75].

Враховуючи, що вівчарство є галуззю невикористаних можливостей доцільно було б вирішити наступні питання:

- надати статус генофондних стад з державним фінансуванням виробничих і селекційних програм щоб зберегти генетичний ресурс, відновити племінні бази, племінні заводи і провідні племінні репродуктори;

- стимулювати створення середніх (1-2 тисяч вівцематок) та крупних вівчарських ферм і господарств використовуючи трудові, матеріально-технічні і племінні ресурси;

- збільшити дотації сільгосппідприємствам та власникам овець за наявне та прирощене поголів'я вівцематок і ярок старше 1 року;
- за рахунок держави виділяти кошти на придбання технологічного обладнання вівчарських ферм;- посприяти законодавчо вівчарам отримати землі для випасання овець;
- для створення м'ясного напряму продуктивності овець державна повинна підтримати бажаючих завести сперму, ембріони та племінних тварин зарубіжної селекції і доїльного обладнання;
- виробляти вітчизняну електростригальну техніку та технологічне обладнання для потреб галузі;
- встановити квоти на виробництво вовнової продукції для забезпечення потреб державних силових та інших структур, а також організації сільськогосподарських кооперативів по заготівлі та підготовці до реалізації вовни, овчин, смушків тощо.

Також, слід зазначити, що постійно відбувається зростання імпорту баранини над його експортом, що призводить до зменшення виробництва продукції.

Міністерство аграрної політики України розглянуло питання щодо зміщення акцентів державної підтримки сільгоспвиробників у бік мотивації до збільшення виробництва. Кабінет міністрів України затвердив з 1 січня 2011 року порядок надання тваринникам в користування на пільгових умовах земельних ділянок із земель запасу (цільове призначення – для випасання тварин і заготівлі сіна):

- Земельні ділянки із земель запасу та резерву (цільового призначення для пасовища і сінокосіння) передаються в постійне користування (довгострокову оренду) сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам, асоціаціям та іншим господарським об'єднанням, членами яких є тваринники, виробники та заготівельники кормів на пільгових умовах.

- Протягом перших п'яти років за використання землі користувачі сплачують лише земельний податок.

- Всі землевпорядні роботи, пов'язані з виділенням і наданням земельних ділянок в користування (оренду), а також підготовка та виготовлення технічної документації провадиться за рахунок коштів з державного бюджету, передбачених на підтримку тваринництва [74, 75].

1.2. Інтесифікація вівчарства

Елементи інтенсивної технології вівчарства це цілорічна пасовищна система утримання овець, витрата на одну голову 600 кг кормових одиниць на рік, 65-75% маток у стаді, використання раннього окоту (лютий-березень), відгодівля та реалізація на м'ясо живою масою 30-35 кг одержаного молодняку поточного року народження.

У племінних вівчарських стадах повинна вестися ціленаправлена селекція покращення м'ясних якостей поголів'я, скоростиглість шляхом відбору кращих особин стада.

В останній час все частіше у тваринництві стали приміняти мало затратні технології. При цій технології вівців утримують цілорічно на пасовищі з 15-20% використанням заготовлених кормів, на 20% менше від інтенсивної технології. А на одну вівцю витрачається 400 кг корм.од., що відповідно менше на 200 кг.

Вівці відмінно нагулюють, жирові відкладення за весь літньо-осінній період, знаходяться на пасовиськах до перемерзання води у джерелах і випадання снігу. Тоді поголів'я розміщують у «нехитрих» будівлях, які мають три стіни і навіс. В основному їх будують в ущелинах з розворотом відкритої стіни на південь де відсутній північний вітер. Ягніння проходить в квітні-травні з одним життєздатним, міцним ягнятком.

Значний внесок для підтримання вівчарства дають приватні власники дрібних ферм та особистих господарств. Більшість із них зацікавлені отримати високі прибутки від свого захоплення і часто самотужки удосконалюють стадо, підвищують продуктивність тварин і мають гарні

генотипи. В основному переважає таке утримання – влітку на пасовищах, а взимку у стійлах. Заготовленого корму витрачається до 40-50%, а на вівцю у рік припадає 400-500 кг кормових одиниць.

Ввідзначено значне збільшення поголів'я овець у особистих селянських господарствах.

Вівчарі експериментують створюючи отари з ялових овець яких можливо випасати взимку. Цю тенденцію треба розвивати шляхом розведення відповідних порід овець і подальшою розробкою нової технології.

Вівці - домашні тварини, невеликі за розміром і скороспілі. З них можливо отримати м'ясо в будь-яку пору року, напівгрубу і грубу вовну з якої легко виробляють сировину для овчин, плетені вироби високої якості: шкарпетки, рукавички, а також валянки,

Використовуючи організм вівці науковцями проведено ряд відкриттів в генній інженерії. Особливо всім запам'яталася клонована вівця «Доллі», яка стала відома на весь світ. Експерименти довели можливість отримувати здорове, життєздатне потомство від клонування.

Біотехніки американської фірми XY Inc разом зі спеціалістами Університету Сіднея досліджували сперму вівці для визначення статі майбутнього потомства. Так перед штучним заплідненням було успішно визначено стать 24 ягнят з 25, що підтвердилося новонародженим поголів'ям.

Схематика досліду заключалась в тому, що у спермі від елітних баранів було розділено хромосоми за статевою ознакою X і Y, потім її заморозили і перед заплідненням розморозили. Ця методика дозволить щей обходитися меншою кількістю спермодози. У природніх умовах для осіменіння йде приблизно 60 мільйонів сперматозоїдів, а в нашому випадку достатньо лише чотирьох мільйонів.

Це відкриття може допогти вівчарам отримувати конкретну стать для конкретних цілей, як поголів'я для відгодівлі, так для розведення маточного стада.

Дослідники використовували цитометрію, щоб відділити сперматозоїди жіночі від чоловічих. Між цими клітинами знайдено різниці на 4,2 %. Науковцям залишається підвищити коефіцієнт плодючості овець. Технологія знайде масовий попит і буде комерційною, якщо показник плодючості досягне рівня 50-60 % [51].

Ведеться інтенсивний пошук боротьби з захворюваннями тварин на рівні геному. Відомо, що схильність до хвороб закріплена за певними генами і раннє виявлення їх та вилучення на етапі сортування дає впевненість у отриманні здорового поголів'я.

Вівці можуть бути донорами для вирощування людських органів. За допомогою прищепленого гену можливо виростити орган для трансплантації від неї до людини. Данні методики не розголошуються, але спільнота має знати що вівця здатна надавати неоціненну допомогу людству.

У давнину в шкуру ягнят закутували недоношених дітей, щоб вони вигрівались, як у лоні матері. Вівці виділяють піт, який містить сірку, жирні кислоти та бактерицидний ланолін, що використовується в парфумерно-косметичному виробництві і фармакології як основа для мазей.

Не менш важливим для відновлення галузі є визначення економічно вигідних зон виробництва вовни, баранини, шубних-хутряної сировини, каракулю. Для цього потрібно скласти плани породного районування, навести зв'язки між племінними і товарними господарствами, вирощувати в кожній зоні тільки ті породи і в такому поєднанні, які могли б забезпечити їх максимальну продуктивність при найменших витратах.

В минулі часи вигідніше було отримувати шерсть від овець так як вартість 1 кг її прирівнювався до 25 кг баранини. На сучасному етапі шерсть обесцінилась за різних економічних причин і виробники націлили свою увагу на отримання молодого баранини, адже на приріст 1 кг живої маси потрібно 7-8 корм. од., а на виробництво 1 кг вовни - в 10-12 разів більше.

Перед селекціонерами постає важлива задача зберегти цінні генотипи шляхом створення генофонду, банку сперми найпродуктивніших тварин,

заборонити зарубіжних плідників і працювати на нашому генетичному матеріалі. Не секрет що за якісними показниками вітчизняні тварини перевершують своїх закордонних сородичів. А ось для створення в країні м'ясного вівчарства необхідний завезення з Австралії, Франції, Німеччини порід Тексел, колбред, східно-фрізької, іль-дефранс та інших.

Отже, вівчарство може стати прибутковим і почесним заняттям, якщо будуть розроблятися нові інтенсивні технології, підвищуватися рівень професіоналізму вівчарів, розробиться нова цінова політика і підсилися підтримка важливої галузі народного господарства на державному рівні .

Автор стверджує що для кожної природно-кліматичної зони потрібно максимально використовувати генетичний потенціал тварин, не нарощувати поголів'я без відповідної кормової бази, наявності пасовищ і належних умов утримання, а також переглянути старі підходи до ведення галузі [42].

Вівці і кози для наших предків були невідомою часткою буття, бо їхня продукція була необхідною для їжі і для вжитку. Тому розведенню цих тварин приділялась увага. Пристосованість до кліматичних умов, особливості нашої національності та економічні умови також сприяють розвитку вівчарства.

Вівчарство відіграє також велику роль у постачанні продуктів харчування для населення. Важливим продуктом вівчарства є баранина. Хоч питома вага в м'ясному балансі її не значна, проте, маючи цінні поживні властивості, вона широко використовується як дієтичний продукт, виробництво якого значно дешевше інших видів дієтичного м'яса.

Цінний харчовий продукт виробляється з овечого молока. Каракульська вівцематка, у якої ягнят забивають на смушки, може дати 120—180 кг товарного молока, а цигайська і гірськокарпатська після відбивки ягняти — 30—40 кг. Овече молоко містить 6,5—7,2 % жиру, 5,6—6 % білка, 18—20 % сухих речовин. З овечого молока виготовляють бринзу.

Ефективне використання вівцями території пасовищ дає змогу зменшити у структурі раціонів частку заготовлених кормів з 67 до 37% ,

особливо у весняні окоти.

Інша перевага весняних окотів коли весною тварин виганяють на вигульні майданчики, що заощаджується на будівлях, зменшується кількість працівників, не витрачається значна кількість дорогої електроенергії.

Економлять весною і на різному технологічному обладнанні, яке необхідне в зимові окоти і обходиться фермерам дуже дорого

В останні 50 днів кітності овець, особливо у зимові періоди інтенсивно формується плід, його розвиток та ріст. В цей час всі поживні речовини перш за все йдуть на формування плоду а не формування волосяного покриву. Тому вівці які не доотримували корми, тобто неповноцінно годувалися в період кітності приводили ослаблений молодняк з вовною слабкої міцності, так званою голодною тониною. Кількість такої вовни в окремі роки досягала 80%. Цікавим є те, що у весняні окоти це явище майже відсутнє.

Інший фактор занепаду вівчарства – непригодність кошар з загальною вмістимістю на 600 голів. Більшості господарств їх будували в основному з залізобетону і дерева.

Кращою альтернативою є будівництво кошар з саману, які кілька разів дешевші від капітальних будівель. Самани ліпляться з глини і тирси, швидко висихають на відкритому майданчику, швидко укладаються на глиняний розчин і, головне, їх за зміну робить всього чотири робочих по 800 блоків. Такі кошари дуже теплі, «дихають» і сухі. Дерево лише потрібне на вікна, двері та під перекриття даху.

Різде зменшення поголів'я та зниження продуктивності вівчарства за останні шість років призвів диспаритет цін на продукцію, що перетворило в мнулому прибуткову галузь на теперішню збиткову [18].

Всі вище наведені питання повинні вирішуватися безпосередньо фахівцями сільгоспідприємств враховуючи певні кліматичні та економічні умови.

Досвідчений господар в ринкових умовах веде пошуки рішення проблем які виникають у вівчарстві і вирішує їх за рахунок власних ресурсів

для забезпечення максимального прибутку. Головне щоб всі види діяльності не суперечили законам держави і приносили прибуток господарю. Якщо господар буде порівнювати доходи з витратами на кожному етапі виробництва то зможе здешевити виробництво продукції навіть при високій інфляції.

В ринкових умовах можуть бути конкурентоздатними вівчарські господарства в яких є як фінансові, так і організаційні резерви для збільшення поголів'я овець і здешевлення їх утримання.

Вони націлені щоб удосконалити технологію виробництва та скоротити витрати сукупної енергії до 21,7 ГДж.; перевести ферми на госпрозрахунок, що знизить витрати на утримання овець на 15%; знизити собівартість 1 ц вовни на 27,9%, 1 ц приросту живої маси овець – на 74,1% [73].

Селекційно-племінна робота і запровадження наукових досягнень для підвищення продуктивності стада може збільшити на 30-40% виробництво валової продукції.

Зростання прибутковості галузі можуть забезпечити нові ринки для реалізації продукції вівчарства, а також чіткий контроль за цінами і попитом на стратегічну продукцію вовну та баранину.

Адміністративні витрати також можуть зменшити собівартість продукції на 10-15%.

Враховавши в роботі вищенаведені фактори вівчарське підприємство, яке утримує близько 5000 овець зможе одержати від 100 до 250 тис. грн. прибутку.

В даний час існує ряд передових країн з виробництва баранини. Наприклад, у виробництві баранячого м'яса молодих і зрілих тварин зайнято в Сполучених Штатах більше 100000 чоловік. Товарне стадо налічує приблизно 10 мільйонів голів, а щорічне виробництво перевищує 151,36 мільйона кілограмів. Найбільш розвинені ринки американської баранини - Канада і Мексика [10].

Розробка правил і установок, відповідно до яких функціонує м'ясна індустрія Сполучених Штатів, лежить на Міністерстві сільського господарства (USDA). USDA здійснює нагляд за системою контролю якості м'яса, а також оцінку і сертифікацію всіх переробних підприємств, що мають відношення до експорту м'яса.

Загалом, завдання годівлі ягнят у тому, щоб забезпечити світову потребу в баранині в даний час на світовому ринку. Щоб досягти цієї мети необхідно вдосконалювати технології, призначені для умов вирощування, годівлі та утримання ягнят [10].

Приватний господар який використовує 50 вівцематок протягом 5 років повинен мати початковий капітал близько 13,2 тис. грн., з них балансова вартість 50 овець – 3 тис грн., або 22,7% від загальної суми активів, вартість приміщень (амортизація) – 1 тис. грн., або 7,6%, поточні витрати на утримання і годівлю овець – 9,2 тис. грн., або 69,7%.

Вони здатні витримати конкуренцію з крупними вівчарськими господарствами тільки за рахунок використання всієї продуктивності овець: вовну, ягнятину, молоко, овчини, смушки.

Для утримання більшого поголів'я овець потрібно до 315 тис. грн. активів. Збитковість галузі зменшується в 2,7, але при умові підвищення продуктивності овець, інтенсивної організації праці на фермах та наявності селекційної роботи за яку в дрібних господарствах мало платять.

Якщо галузь вівчарства розширюється до 3 тис. овець то на їх утримання повинно виділятися близько 945 тис. основних і обігових коштів, що забезпечить рівень рентабельності +10 - +15% [6].

Господарства можуть утримувати від 5 до 10 тис. овець які мають капіталу у 1,6 млн. грн. основних і обігових активів. Дбайливе використання внутрішніх резервів галузі, уміння володіти ринком збуту виробленої продукції, забезпечення високої продуктивності праці виведуть рівень рентабельності такого господарства на 25-30%. Автор переконує якщо невеликим селянським (фермерським) господарствам забезпечити ринок

збуту вівчарської продукції за високі реалізаційні ціни то вони також будуть право на існування [25].

1.3. М'ясна продуктивність овець

Досвід найбільш розвинених країн з вівчарства, особливо таких, як Австралія, Нова Зеландія, Англія, Франція та ін. свідчить про те, що конкурентоспроможність галузі, визначається перш за все виробництвом баранини, особливо ягнятини. В сучасному вівчарстві європейських країн у загальній вартості продукції галузі до 90 % становить виробництво баранини, причому до 80 % реалізації м'яса приходить на молодняк поточного року народження [39].

На сьогодні у вівчарстві внаслідок виробничо-економічних та природно-кліматичних особливостей існує два загальноприйняті основні прийоми утримання понадремонтного молодняку - це відгодівля та нагул [13].

Різниця між ними обумовлена цілим рядом факторів, які впливають безпосередньо на ефективність технологічних процесів. До них відноситься, у першу чергу, ступінь розораності земель, наявність природних або культурних пасовищ, прийоми утримання та годівлі тощо. Обидва способи мають як переваги, так і недоліки. Інтенсивна відгодівля, наприклад, сприяє скороченню терміну утримання тварин до 6,5-місячного віку замість восьми місяців при нагулі, зниженню витрат корму і праці на одиницю продукції, суттєвому підвищенню якості ягнятини [30].

Останній аргумент є досить вагомим, бо ж складовими частинами його є збільшення внутрішньом'язового жиру і ступеню його роздрібненості, підвищення індексу мармуровості, покращення ніжності і зварюваності, поліпшення смаку м'яса. Основними недоліками інтенсивної відгодівлі є: потреба у більшій кількості технологічного обладнання для стійлового утримання тварин; необхідність транспорту та механізмів для підготування,

підвезення і роздавання корму; вагома частка у раціоні зернових кормів, які мають значну вартість. Нагул же є найпростішим та найдешевшим способом утримання надремонтного молодняка, який суттєво зменшує витрати на роздавання кормів та видалення навозу. Але при екстенсивних методах вирощування ягнят вага у 40 кг досягається лише у віці 8-10 місяців [13].

До того ж випасання ягнят на пасовищі, окрім непродуктивних витрат обмінної енергії на переміщення тварини, призводить ще і до зниження якості ягнятини. Річ у тім, що при м'язовій роботі зростає руйнування поживних речовин, відкладених у вигляді запасів у тілі, а саме жиру, і в першу чергу внутрішньом'язового. Це спричиняє зниження якості м'яса, яке стає твердим, жорстким, зі слабовираженою мармуровістю і бідним за смаком.

Ч. Дарвін встановив, що механізмом еволюції тваринного та рослинного світу є три основних процеси: спадковість, мінливість та відбір.

Відбір тварин за якоюсь ознакою тягне за собою зміни і в інших господарсько-корисних ознаках. Тому успішна селекція неможлива без знання і спрямованості корелятивних зв'язків між окремими ознаками. Більшість важливих ознак у овець характеризується позитивною кореляцією, що дещо полегшує селекцію у вівчарстві [63].

Серед найбільш різноманітних господарсько-корисних ознак овець маса тіла займає особливе положення, оскільки визначає не тільки м'ясну продуктивність, але в значній мірі впливає на величину настригу вовни [35].

Особливо важливим є встановлення взаємозв'язків між м'ясною та вовноюю продуктивністю. Вивчаючи таку корелятивну залежність у овець породи прекос, Я.Л. Глембоцький та ін.(1947) встановили, що зі збільшенням живої маси збільшується і настриг вовни [34].

Сторожук С.І та ін. [65] встановили достовірно значимий позитивний зв'язок між живою масою, довжиною вовнових волокон і настригом вовни у маток алтайської породи.

Підвищення вовнової продуктивності можна визначити за живою

масою тварин у віці 4 місяці, так як вчені знайшли коефіцієнтів кореляції між живою масою у різні вікові періоди і настригом митої вовни у 15-місячному віці баранців які мали різний тип вовни.

У баранців в яких вовна була без песиги кореляцію між цими показниками не знайшли, а тому їх за вагою не можна відбирати, щоб не знизити вовнову продуктивність, а лише в поєднанні з показниками настригу вовни. Зв'язок між м'ясною продуктивністю і типом вовнового покриву баранців при народженні. Це свідчить про те, що баранці з короткою густою песигою більш скоростиглі, швидше формують живу масу [65].

З метою пошуку резервів зниження собівартості та визначення енергетичної ефективності інтенсивної відгодівлі і нагулу при виробництві ягнятини та молоді баранини проведено докладне вивчення сукупних енерговитрат. При цьому окремо було досліджено витрати сукупної енергії та їх структуру за період підсису і подальшому утриманню тварин до досягнення ними живої маси 40-42 кг .

Використання розробленої технології інтенсивної відгодівлі забезпечило середньодобовий приріст – 195 г/гол., що перевершувало на 47,2 % показники приросту баранців (132,5 г/гол.), котрі утримувалися за традиційною технологією нагулу. При цьому частка концентрованих кормів у раціоні при відгодівлі становила 65,1 %, що в енергетичній оцінці витрат на вирощування, заготівлю та використання склало 1634,6 МДж. Результати досліджень вітчизняних науковців узгоджуються з повідомленнями вчених з Айовського університету (США), які стверджують, що після відлучення раціон має містити до 85-90 % концентратів. Стандартом же вважається – 65-70 % високоенергетичного корму і 30-35 % сіна. Тварини контрольної групи при пасовищно-стійловому утриманні мали вміст концентрованих кормів – 23% (або 487,5 МДж), що відповідало загальноприйнятій у вітчизняному вівчарстві нормі споживання зернових кормів під час нагулу [22].

Встановлено, що при використанні нової технології інтенсивної відгодівлі ягнят (до 6,5-місячного віку) витрати енергії склали 4,01 МДж, з

них корми – 56,6 %. Порівнюючи дві системи утримання овець, можна зробити висновок, що підвищена концентрація енергії у раціоні ягнят дослідної групи призвела до скорочення терміну утримання тварин на півтора місяці та зменшення сукупних енерговитрат на 19,9 %. Отримані результати узгоджуються з повідомленнями Сарбасова Т. І. [61] про те, що витрати енергії при нагулі овець на пасовищі на 25-30 % вище у порівнянні зі стійловим утриманням.

Використання нової технології інтенсивної відгодівлі ягнят у порівнянні з нагулом сприяло зростанню середньодобових приростів на 47,2 %, зниженню витрат корму на одиницю продукції на 41,8 %, зменшенню сукупних енерговитрат на 19,9 % та скороченню терміну утримання ягнят на півтора місяця. Останній аргумент є досить вагомим, бо ж він сприяє більш раціональному використанню грошових засобів.

Внутрішньопородні інтенсивні типи – асканійські кросбреди і асканійські чорноголові племзаводу «Асканія-Нова» використано в період 1976-2000 рр. як державний поліпшуючий генофонд для створення в Україні вівчарства нового напрямку з універсальною продуктивністю та виведення першої вітчизняної асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною, яку апробовано у 2000 році і затверджено наказом Міністерства аграрної політики і Української академії аграрних наук № 315/37 від 8.05.2007 року.

Члени державної експертної комісії при апробації новоствореної породи відзначили, що інтенсивні типи овець племзаводу «Асканія-Нова» відрізняються принципово новим поєднанням основних селекційних ознак і за рівнем комбінованої продуктивності не мають аналогів у практиці світового вівчарства. Вони одночасно продукують м'ясо, молоко, а також кросбредну вовну з відмінними якісними характеристиками [55].

Одержані результати досліджень підтверджують унікальність інтенсивних типів овець племзаводу «Асканія-Нова», які характеризуються принципово новим поєднанням основних селекційних ознак, що забезпечує

одночасне виробництво на вівцематку як рекордних показників м'яса у живій масі, так і високоякісної кросбредної вовни.

Відтворення і вирощування ягнят в сприятливих умовах годівлі і утримання до відлучення (при багатоплідності 146%) забезпечило виробництво м'яса у живій масі на кожну вівцематку обох породних типів в середньому 54,4-58,4 кг, при вирощуванні ягнят до 9-місячного віку – 80-85 кг із перевагою з двійневими і трійневими - на 79,5-80% при відлученні та 53,4-53,7% у 9-місячному віці.

Рекордні показники виробництва мяса у живій масі досягли у вівцематок із трійневими ягнятами при вирощуванні їх до 9- та 13-місячного віку: у асканійських кросбредів 160 і 213 кг, асканійських чорноголових 192 і 245 кг при одночасному валовому виробництві кросбредної вовни на вівцематку з приплодом 27,7 і 21,7 кг відповідно.

Високі показники інтенсивності росту двійневих і трійневих ягнят у поєднанні з високою адаптивною та реалібітаційною здатністю свідчать про їх біологічну, селекційну і господарську цінність, а також необхідність посиленого рівня годівлі їх в період підсису та після відлучення від матерів до 9-місячного віку, що забезпечить більш повну реалізацію генетичного потенціалу скороспілості [55].

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Місце та об'єкт досліджень

Досліджування умов вирощування овець проводилось у фермерському господарстві яке знаходиться с. Лучки Решетилівського громадського округу. З обох сторін прилягають землі села Писаренки та Федіївка, де і розміщена сільська рада. Біля села протікає річка Вільхова Говтва, а до ближчої залізничної станції відстань 1 км.

Власник ферми розводить овець в основному для продажу на м'ясо та розводить вівцематок на обмін з іншими фермерами.

Рис. 2.1. Живописні луги в с. Лучки

Ферма розміщена на рівній поверхні за 3 км від водойми. Недалеко від зелененого масиву з деревами і лугом. Сама будівля – колишній тваринницький сарай, перебудований і пристосований для зимівлі овець.

Рис. 2.2. Приміщення для зимівлі овець

Приміщення побудована із ракушняка та цегли, має шиферне покриття і має широку площу обкладену бетонними перегородками. Позаду приміщення знаходиться загін з навісом, для вигулу тварин і літнього утримання після пасовища. В другій половині приміщення зберігаються окремо корми, солома і тюковане сіно яке захищене від дощів плівкою.

Чабана господар наймає на весняно-літній період, бухгалтерські обов'язки виконує дружина, а допомогою ветеринара користуються тільки в екстренних випадках. Ветлікар слідкує за станом здоров'я тварин, робить їм щеплення і в період масового окоту наглядає за процесом.

Головний напрямок господарювання – кормовиробництво для власних потреб і тваринництво (вівчарство).

Фермер має земельні паї на яких вирощує зернові культури та люцерну на сіно. Лугове сіно заготовляють влітку за три укоси.

На даній фермі утримуються вівці змішаних порід, які призначені для вирощування на м'ясо. В таблиці 2.1 наведена структура поголів'я овець за два останніх роки.

Структура поголів'я овець за 2019-2020 роки

Показники	2019р.	2020	+,- до 2019 р.
Барани	3	3	-
Вівцематки	18	35	+ 17
Молодняк приплід	39	88	+ 49
Ягнички ремонтні	8	12	+ 4
Баранчики ремонтні	8	8	-
відгодівля	6	20	+14
Всього	82	166	+84

З таблиці 2.1 видно, що господарство з кожним роком збільшує своє поголів'я овець. Основне стадо налічує 38 голів, і його кількість збільшилася за рахунок вівцематок на 17 голів. Аналізуючи дані цієї таблиці можна сказати, що власник націлений збільшувати і оновлювати своє поголів'я, так як ягничок на ремонт залишив на 4 голови більше і молодняку на продаж аж на 49 голів більше (рис. 2.3, 2.4.).

Рис.2.4. Вівця з ягням сокільської породи

В господарстві вівцематок не доять, після окоту тільки ягнята споживають молоко дійних маток. Стрижка овець не проводиться, через нерентабельність вовни на ринку збуту. Шкури забитих тварин у малих кількостях також не приймають, тому у цьому напрямку господар не зацікавлений. В основному вівці вирощуються для збуту на м'ясо.

Рис.2.5. Віці Романівської породи

2.2. Методика виконання роботи

Метою виконання даної роботи було вивчення умов вирощування та годівлі овець і удосконалення технології виробництва продукції вівчарства у фермерському господарстві. Керує фермою власник Бордун Микола Вікторович, який проживає в селі Лучки Полтавського (раніше Решетилівського) району.

Об'єктом дослідження було поголів'я овець змішаних порід.

Предметом досліджень стали умови годівлі, утримання та вирощування овець у фермерському господарстві.

Методика виконання поставленої мети включала такі завдання:

- провести теоретичне обґрунтування обраної теми шляхом опрацювання джерел періодичної та фахової літератури і інтернет ресурси;
- проаналізувати умови утримання, годівлі та відтворення стада овець;
- висвітлити основні процеси виробництва і особливості ведення фермерського господарства;
- зробити аналіз та удосконалити раціони для кращого розвитку овець;
- сформулювати висновки та пропозиції.

При написанні дипломної роботи використані інформаційні данні фермерського господарства, а також власні спостереження. Використовувалась методична література для підрахунків та опису виробничих процесів. Під час збору інформації та оформлення роботи ми опиралися на вимоги для написання кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Коротка характеристика стада

На власному фермерському господарстві утримують овець змішаних порід сокільської (місцевої), завезеної з Західної України прекос і кількох представників романівської породи.

Вівчарство в домашніх умовах може стати досить вигідним бізнесом, особливо якщо порівнювати його з розведенням свиней і великої рогатої худоби. Адже і корови, і свині вимагають чималих витрат на корми, в той час як більшість порід овець прекрасно пристосоване до харчування сухою травою і любим підніжним кормом. Власнику не потрібно витрачатися на забезпечення вівцям відповідних умов для життя.

Найвигідніше в домашніх умовах розводити овець на м'ясо, хоча теоретично їх можна розводити і заради вовни, але для цього продукту складніше знайти ринок збуту.

Сокільська порода створена на Полтавщині тривалою селекцією (в 15 столітті) з можливим використанням овець каракульської породи та кримських маличів. Назва від с. Соکیلки Кобиляцького району. Поширені у Полтавській, частково у Дніпропетровській областях. Поголів'я майже 3 % загальної кількості овець в Україні. Жива маса баранів-плідників 60-65 кг, вівцематок - 40-45 кг, настриг немитої вовни відповідно 3,5-4 і 2-3 кг. Довжина косиць близько 2025 см. Барани - рогаті, матки - комолі. Жива маса ягнят при народженні 3,5-4 кг. Від овець сокільської породи одержують 55-60 % сірих і 40-45 % чорних смушків. Домінантний ген ширазі (сірий колір) у гомозиготному стані призводить до хронічної тимпанії і загибелі ягнят у 3-4 місяці, якщо їх не використали для одержання смушка у віці 1-3 дні.

Прекос дуже вигідна порода як у м'ясному напрямку, так і вовняному. Активно їх розводять на півдні Росії і України (Харківська обл.). Популярна ця порода також і за межами країни - у Німеччині, Франції, Італії і т. п.

Тварини породи прекос мають міцну тілобудову і скоростиглі. Матки найчастіше приводять по двоє ягнят. При повноцінній годівлі ягнята вже у 4 місяці важать до 30 кг, і досягають забійного віку у 9 місяців. Барани в основному безрогі, на голові і ногах коротка шерсть і решта шерсті має біловато-пісочний колір.

Тваринники продовжують займатися селекцією на збільшення плодючості цих тварин так як хороша статева активність дає можливість паруватися в любую пору року.

Вівці прекос не вибагливі до утримання і до їжі (переважно пасуться). В зимовий період у приміщеннях достатньо забезпечити температуру 5-7 градусів, що не знижувався приріст.

Гордістю вівчарства є романівська порода овець з високими біологічними та продуктивними якостями. Найціннішою біологічною особливістю романівських овець є їх здатність приходити в охоту, запліднюватися і приносити потомство будь-якої пори року. Це дозволяє мати молоду ягнятину практично цілий рік. Окот кожні вісім місяців або три рази протягом двох років з 3-4 ягнят кожного разу.

Унікальна романівська порода овець генетично чиста. Власне за це її люблять в Америці та в Європі. При схрещуванні з іншими породами в повній мірі проявляється гібридна сила. Четвірки, п'ятеро близнят і навіть семеро нормальна продуктивність романівської вівці. У романівських овець феноменально раннє статеве дозрівання. Більшість 1/2 романівських ягнят народжуються білими (навіть 1/2 саффолк). Так як покращення м'ясних та молочних порід був ефективніший ніж самої романівської, то практичне застосування їх генетики це схрещування, щоб отримати високу продуктивність 1/2 гібридів і мати «машину для ринку баранини», яка буде виробляти від 250 до 300 відсотків ягнят кожні вісім місяців. [12].

Особливо цікава романівська порода овець для фермерських господарств та селянських садиб. В Україні романівська порода є добре показала себе в Харківській та Сумській областях. Славиться ця порода

високою якістю шубних овчин і виробництвом баранини. Племінні вівці романівської породи розводяться у СГП «Ізумруд» Харківської області [58].

Походження романівської породи овець з подальшою довготривалою народною селекцією з Ярославської та Володимирської областей. У цих тварин руно складається з білого пуху та чорної ості (пух довший за ость). У підсумку руно має красивий темно-сірий колір із блакитним відтінком. Вовна пухнаста і не звальюється під час носіння в шубах та кожухах. Барани в середньому важать 70-80 кг, матки – 50-60 кг. Кількість вовни при стрижці барана досягає – 2-3 кг, а матки – 1,5-2 кг. При гарній годівлі й утриманні від маток одержують по 2-є і більше ягнят, тобто 200-250 ягнят на 100 маток [9, 13, 27].

За даними М.П. Високос та ін. [11], завдяки анатомічним особливостям овець - загострена лицьова частина голови у вигляді клинка, вузька морда з гострими косо поставленими зубами і тонкими рухливими губами, вони можуть поїдати низькорослу, зріджену рослинність на бідних пасовищах після випасу корів знаходити собі корм, підбираючи колоски, затоптані травинки, розсипане зерно.

Рис. 3.1. Чистопородні представники сокільської та романівської порід

Справжній зоотехнічний облік у господарстві не ведеться. Записи роблять лише для закуплених тварин у перші роки використання, щоб зафіксувати індивідуальні особливості тварин. В цьому випадку тварин мітять біркуванням, використовуючи металеві сережки і пластмасові бірки. Також використовують нашійники і браслети (з номером).

Пластмасову бірку чіпляють в перший день народження ягняти. Загублений номер відновлюють і слідкують щоб вони не повторялися, що стане путаниною у подальшій селекційній роботі.

3.2. Особливості годівлі і забезпечення кормами овець

Рослинництво в господарстві націлений на те, щоб налагодити кормовиробництво, забезпечити тварин безперебійним процесом годівлі кормами високої якості.

Приготування кормів на зимовий період і для масових окотів в основному господар забезпечує за рахунок природних угідь та розораних земель.

Фермер забезпечує себе власними грубими та соковитими кормами, а концентровані корми та премікси закупає у держави.

Кормовий баланс для овець в основному складають корми рослинного походження зелена трава літом, а сіно, сінаж, силос переважно у холодну пору року.

Найдешевший корм і багатий на каротин, вуглеводи, протеїн і мінеральні речовини це зелена, соковита трава. На день за нормою треба давати трави дорослим тваринам - 7-10 кг, ягням до 4 місяців - 2-3 кг, а у 5 місяців і старше- 4,5-6 кг [36].

Влітку використовуються пасовища з природнім або культурним травостоем засіяним за схемою зеленого конвеєра: багаторічні злаково-бобові суміші трав, суміші однорічних трав, отава багаторічних трав.

Випасання тварин на площах після збору зернових та кормових культур і на останніх посівах ріпаку проводять з середини серпня до 20 жовтня.

У склад травосумішей для пасовищного використання включають посіви 2 видів бобових і 2-3 види злакових трав, які пристосовані у певній ґрунтово-кліматичній зоні.

З грубих кормів найкращим кормом для овець є сіно (0,5-0,7 кг) для кітних маток, до 1 кг для підсисних маток, і близько 0,4-0,5 кг ягнятам. Крім нього вівці добре поїдають дрібностеблисте сіно, і найкраще ласують сіну з бобових трав. Сіно з лісового типчаку та осокових має низьку якість, крім того, може заражати тварин глистами.

Не менш важливим кормом для овець в зимовий період є сінаж. Цей корм готують із скошених трав, які пров'ялюються в полі до 50-55%-ної вологості, а потім законсервовують у анаеробних умовах, тобто без доступу повітря. Роздачу дрібнонарізаної сипкої маси можна легко механізувати. Сінаж використовують для годівлі всіх груп овець.

Вівці також споживають силос, бо він напівсоковитий і протягом осінньо-зимового періоду для різного віку тварин його дають в певних дозах і у процентному відношенні від загальної поживності. У кітних маток в раціоні він займає до 50%, підсисним маткам і молодняку його дають від 30 до 40 відсотків.

Балансують раціони за енергією і протеїном концентрованими кормами - дерть з злакових культур (пшениця, ячмінь, овес, кукурудза,) трохи соняшникової макухи або шроти (15-20%).

Недостачу макро- і мікроелементів завжди вирівнювали даванкою кухонної солі, та закуповували мінеральні добавки з сіркою. Тепер на ринку кормів виробники пропонують різні за рецептом лизунці, які в складі своєму мають велику палітру хімічних елементів.

Правильна годівля - запорука здоров'я і високої продуктивності тварин. Забезпечення овець кормами залежить від статі, віку, вгодованості, рівня продуктивності, а також від умов утримання тварин у літній і зимовий

періоди.

Після тривалого стійлового утримання овець із зимового раціону поступово переводять на пасовищний корм. Природні зелені корми допоможуть оздоровити організм, відновити запаси вітамінів і мінеральних речовин, але слід пам'ятати, що молода трава може спричинити у тварин поноси, тимпанію, схуднення. Тому перші дні випасання тривають не більше 3-4 годин. Тварин попередньо підгодовують сіном чи іншими кормами щоб не переїли молодої, соковитої трави. На повне пасовищне утримання тварин переводять через 6-7 днів.

Пасуть овець цілий світловий день, виділяючи при цьому час для водопою і відпочинку. Норми годівлі вівцематок наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Норми годівлі вівцематок, на голову за добу

Показники	Молоді вівцематки в перші 12 -13 тижнів кітності	Дорослі вівцематки холості і в перші 12 -13 тижнів кітності				Вівцематки в останні 7-8 тижнів кітності
	Жива маса, кг					
	На початку кітності – 40, в 12 -13 тижнів - 50	40	50	60	50	60
Кормові одиниці	1	0,9	1,00	1,1	1,55	1,65
Обмінна енергія мДж	10,7	10,25	11,35	12,2	16,5	18,5
Суха речовина, кг	1,1	1,25	1,35	1,4	1,6	1,75
Сирий протеїн, г	155	135	150	165	250	290
Перетравний протеїн	100	80	90	100	160	190
Сіль кухонна, г	9	10	11	12	12	13
Кальцій, г	7,1	5,6	6	6,4	11,5	12,4
Сірка, г	3	2,6	2,9	3,2	4,2	4,8
Каротин, мг	20	10	12	15	23	25
Вітамін D, МО	500	500	600	700	750	950
Фосфор, г	3,7	3,3	3,7	4	5,8	6,2
Магній, г	0,6	0,45	0,5	0,54	1,36	1,48

Важливо овець не випасати на болотистих, низинних луках, оскільки на сирих пасовищах вони заражаються глистами, можливе захворювання печінки по народному «метелиця», а також тварини потерпають від запалення ратиць.

У стійловий період молодняк годують за встановленими нормами, які насамперед розраховані для ярок. Баранці швидше перетравлюють корм і тому їм на 25-35% збільшують раціон, але їх не вигідно годувати всю зиму тому восени більшість реалізують на м'ясо.

Використовуючи норми годівлі для овець і наявність кормів у господарстві було розраховано раціони на літній та зимовий періоди для всього поголів'я (табл. 3.2, 3.3.).

Таблиця 3.2

Раціон № 1 для овець на літні місяці

Корми	Поживність в %	На гол. на добу, кг	В раціоні міститься				
			корм. од.	пер. прот. г	Са, г	Р, г	кароти ну, мг
Норма годівлі			1,3	135	10,5	6,3	17,5
Трава лучна	81	4	1,04	120	5,2	2,4	140
Дерть пшенична	6	0,07	0,09	7,42	0,06	0,25	0,07
Дерть вівса	7	0,091	0,091	7,19	0,14	0,31	0,12
Дерть ячмінна	6	0,07	0,08	5,95	0,14	0,27	0,021
Сіль кухонна		0,014					
Диамоній фосфат		0,013				3,07	
Крейда		0,013			4,96		
Всього	100		1,301	140,56	5,54	3,23	140,2
До норми +, -			+0,001	+5,56	-	-	+ 122,7

Господар сам заготовлював зерноsumіш і згідно норм добавляв диамоній фосфат та крейду. Сіль у вигляді лизунців розставлялась у приміщеннях та на кормовому дворі.

Раціон № 2 для овець на зимові місяці

Корми	пожив- ність в %	На год. на добу, кг	В раціоні міститься				
			корм. од.	пер. прот. г	Са, г	Р, г	карот ину, мг
Норма годовлі			1,3	135	10,5	6,3	17,5
Сіно люцерни	19	0,6	0,264	60,6	10,2	1,32	29,4
Сіно лучне	15	0,5	0,21	27,5	3,6	1,1	7,5
Пшенична солома	7,5	0,5	0,1	2,5	1,4	0,4	0,65
Силос кукурудзи	15	1	0,2	14	1,4	0,4	20
Буряки кормові	18	2	0,24	18	0,8	1,0	0,2
Дерть вівса	7,5	0,1	0,1	7,9	0,15	0,34	0,13
Дерть ячмінна	18	0,2	0,23	17	0,4	0,78	0,06
Сіль кухонна		0,014					
Диамоній фосфат		0,004				0,96	
Всього	100		1,344	147,5	17,95	5,34	57,97
До норми +, -			+0,044	+12,5	+7,45	-	+40,4 4

Особливу увагу на фермі приділяють молодняку, яке залишають на плем'я. Повноцінне годування ярок – запорука подальшої їх високої продуктивності. При хорошому годуванні ярки краще ростуть і розвиваються, раніше досягають статевої і господарської зрілості, добре запліднюються, приносять міцних і здорових ягнят, мають досить високу молочність.

Кітних маток розміщують у окреме місце для окоту спеціально передбачене для кошари. Після окоту вівцематка з ягнятами знаходиться в загорожі.

Рис.3.2. Бетонні годівниці для концентрованих кормів

Рис.3.3. Віці в загоні

3.2.1. Годування ягнят в підсисний період та після відлучення

У підсисний період розвиток ягнят залежить головним чином від їх маси при народженні, молочності матерів і підгодовування. У цей час ягнят потрібно близько 5 кг молока на 1 кг приросту.

У годівлі ягнят можна виділити наступні три періоди: перший і другий тиждень - годування ягнят виключно молоком, третій та четвертий тиждень - привчання до поїдання грубого корму, підгодівля; п'ятий - восьмий тиждень - привчання молодняку до поїдання великої кількості корму. До дев'ятого тижня має бути організоване годування з урахуванням використання овець: на плем'я, для виробництва вовни, для отримання ягнятини і молоді баранини.

За молозивний період (3-5 днів) при задовільній молочності маток у ягнят накопичується в печінці достатня кількість вітаміну А, тому дуже важливо, щоб кожне народжене ягня отримувало молозиво.

При нестачі материнського молока вівчар використовує молоко корови, доповнене жирами і курячими яйцями. Його випоюють ягнят підігрітим до 30°C в перші дні з соски, а потім поступово привчають пити з поїлок. До 5-денного віку ягнят поять не менше п'яти разів на добу, а потім кратність напування поступово зменшують.

За час розведення овець економіст підрахувала збитковість випоювання коров'ячим молоком і тепер господарі намагаються тримати молодняк під матками.

З 10-15-денного віку ягнят починають привчати до поїдання сіна, заготовлених віників, дрібно нарізаної моркви і буряків. Концентровані корми також дають згідно норм і поступово збільшують до 4 місячного віку.

Часто молодняк підгодовують відварами вівса та макухи, заливають їх окремо гарячою водою, дають півгодини постояти, потім проціджують через сито або марлю, а залишок віджимають. Ягнят дають суміш цих відварів: спочатку з розрахунку 40 г відвару вівсянки і 20 г жмиху, а з 2-місячного віку

– 20 г відвару вівсянки і 100 г жмиху на добу.

З великим бажанням ягнята поїдають і залишки їжі людини (хліб, варену картоплю, капусту, каші та інше.

Клітку для підгодівлі ягнят майструють залежно від кількості приплоду між двома станками, в яких знаходяться матки і ягнята. У стінках роблять лази, в які вільно може пройти тільки ягня. При цьому ягнята мають вільний доступ і до матки, і до підгодівлі.

Мінеральна підгодівля починається з 4-5-тижневого віку і до неї входить кухонна сіль, крейда, кісткове борошно. Щоб забезпечити ягнят вітамінами використовують хвойну муку, пророщене зерно вівса, ячменю і інших злакових, риб'ячий жир, багатий вітамінами А і D.

Відлучку ягнят від маток проводять у віці 4,0-4,5 місяця, тому що до цього часу материнського молока ягням не вистачає, і вони вже починають їсти корми, якими харчуються дорослі вівці. Після відбиття ягнята особливо потребують повноцінних кормів і турботливого догляду.

Фермер на практиці переконався що вчасне відлучення ягнят дає змогу «оговтатись» матері від виснаження, запобігти непередбачених ранніх споріднених злучок матерів, які прийшли в охоту з добре розвиненими баранчиками, а також зберегти непошкоджене вим'я і отримати своєчасну охоту відлучених маток.

ісля відлучення ягнят їх протягом 5-7 днів тримають ізольовано від матерів для того, щоб у маток швидше припинилося виділення молока. Зазвичай, цього терміну вистачає, щоб ягнята повністю відвикли від своїх матерів, і їх можна знову утримувати разом.

Маток після відлучення ягнят протягом 3-5 днів випасають на бідних, сухих пасовищах, скоротивши водопій до одного разу на день. За цей час лактація припиняється та оберігає від захворювання маститом. Якщо в стаді є молочні матки то їх перші 2-3 дні здоюють.

Найчастіше ягнята народжуються взимку і віх відлучення від маток співпадає з початком пасовищного сезону. До цього часу молодняк повинен

бути привчений до поїдання пасовищних та інших кормів і до ефективного їх засвоєння. Молодняку, особливо племінному, необхідно виділяти кращі ділянки для пасіння і обов'язково давати концентрати (350-400 г на голову на добу). Кількість та склад концентратів визначають з урахуванням якості травостою.

3.2.2. Привчання до моціону та напування тварин

У зимовий час у погожі дні ягнят з 3-тижневого віку привчають до прогулянок, випускаючи спочатку на 15-20 хвилин, а потім на годину і більше. З переходом на пасовищне утримання маток і ягнят пасуть разом. На пасовищних ділянках встановлюють годівниці для підгодівлі ягнят, а також тіньові навіси для їх відпочинку.

Ягнята більше, ніж дорослі вівці, потребують водопоїв. За один прийом вони випивають мало води, так як у них ще малий шлунок і недостатньо розвинений рубець. Тому ягнят слід напувати водою гарної якості не рідше 3-4 разів на день. У холодну погоду ягнят краще випасати недалеко від будинку, щоб у разі потреби можна було б загнати їх у приміщення.

Зимовий період утримання тварин є найбільш складним і відповідальним, бо збігається із кітністю маток, окотом і вирощуванням молодняку до відлучення.

Зимової пори основним кормом для овець є сіно бобових культур, воно багате білковими і мінеральними речовинами і сіно злакових трав. А ось із кислих злаків (осока, оситняк та ін.), лісове і грубостеблисте (хвощ, очерет) непридатне для овець, особливо для молодняку, бо тривала годівля таким сіном може спричинити падіж поголів'я. Середня добова норма сіна для матки – 2 кг., хоча 1/3 його частину замінюють м'якою соломою або половиною.

Рис.3.4. Електропастух для неконтрольованого випасу тварин

Рис.3.5. Визначення овець в охоті під час моціону і злучка

Для нормального рубцевого травлення згодуюють вівцям ячмінну і вівсяну солому, але не в надмірних кількостях. Солома містить багато клітковини, але бідна протеїном, жирами, вітамінами і мінеральними речовинами. Краще інших тварин вівці поїдають вівсяну, пшеничну, ярову солому, а також солому бобових трав. Солому і половину остистих злаків треба попередньо запарювати.

Дуже добре поїдається вівцями гілковий корм у вигляді віників із гілок берези, липи, акації.

Кращим концентрованим кормом для овець вважається овес. Ячмінь же їм дають у вигляді дерті або у суміші з іншими кормами. Тривалий час годувати овець одним ячменем не можна — від нього тварини швидко жиріють.

Молодняку і підсисним вівцематкам як концентрати дають висівки. Як високобілковий корм вівцям можна згодувати борошно з гороху, вики та інших бобових культур. Коренеплоди особливо любляють вівці романівської породи.

3.2.3. Відгодівля овець

Одним із шляхів збільшення виробництва баранини та поліпшення якості є інтенсивне вирощування молодняка та добре організована його відгодівля.

На інтенсивне дорощування-відгодівлю ставлять ягнят у віці 2-4 міс. При цьому кращими кормами з високою концентрацією енергії є повноцінні гранульовані суміші з 60-45 сіного або трав'яного борошна, 10-15 соломи та 30-40 % концкормів з мінеральними і біологічно активними добавками. Можна використовувати і розсипні кормосуміші з додаванням зеленої маси.

Якщо добре годувати підсисних вівцематок, а також застосовувати поліпшену відгодівлю ягнят, то у 5-6-місячному віці ягнята будуть мати живу масу 40-45 кг.

Інтенсивну відгодівлю молодих овець у стійловий період можна успішно організувати за раціонами, у структурі яких на концкорми припадає 30-35 %, грубі 15-20 і на соковиті 50-55 %. Добрі результати можна одержати при використанні разом з силосом цукрових та напівцукрових буряків.

Ягнята для ремонтного вирощування мають задовільний приріст живої маси, якщо в раціоні міститься близько 0,3-0,4 кг повноцінних концкормів. Відгодівля сіном і кукурудзяним силосом забезпечує середньодобовий приріст ягнят на рівні 70-100 г на голову за добу, тобто молодняк росте, але не жиріє.

При помірній відгодівлі ягнят зимових окотів після відлучення від вівцематок випасають або годують зеленою масою й концкормами, а потім соковитими з таким розрахунком, щоб до кінця пасовищного періоду у віці 8-9 місяців жива маса ягнят становила 50-55 кг.

Середньодобовий приріст живої маси овець при нагулі їх на багаторічних культурних пасовищах може перевищувати 200 г.

При стійловому утриманні дорослим вівцям на відгодівлі згодують влітку 5-6 кг зеленої маси, 0,4-0,5 кг концкормів із загальним вмістом у них 1,6-1,9 кг сухої речовини, 1 3-1,5 корм. од. 150-170 перетравного протеїну. Восени відгодовують в основному вибракуваних (за віком) вівцематок. до їх раціонів вводять достатню кількість соковитих, а також грубі та концентровані корми.

Відгодівлю дорослого поголів'я овець можна здійснювати шляхом випасання (нагулу) на природних чи культурних пасовищах, а також в умовах стійлового утримання згідно з нормами (рисунки 3.6, 3.7).

При нагулі дорослих овець зелена маса пасовищ може бути єдиним для них кормом. В середньому за добу дорослі вівці, зокрема вівцематки, споживають 7-8 кг трави. В цій кількості зеленої маси міститься залежно від природно-кліматичної зони та виду пасовища 1,5-2,4 кг сухої речовини загальною поживністю 1,2-1,6 корм, од., що забезпечує одержання високого приросту тварин.

Рис.3.6. Годівниці в кошарі

Рис. 3.7. Молодняк прекос на випасі.

Нагул овець можна проводити протягом всього пасовищного періоду. При цьому до середини літа нагулюють валахів різного віку, а з другої половини літа - вибракуваних вівцематок та надремонтний молодняк.

Якщо в господарстві пасовищні ділянки невеликі з поганим травостоєм то чисельність овець зменшують на 25- 30 %.

На початку і в кінці нагулу всіх овець зважують і визначають їх вгодованість. Для періодичного зважування виділяють контрольну групу овець в кількості 5-10 % від загального поголів'я, мітять фарбою на голові, що дає змогу легко відбирати тварин для зважування при пропусканні через розкол. Нагул вважають нормальним при умові, що жива маса вівці за 2 місяці збільшується на 6 кг і більше.

У збільшенні виробництва і підвищенні якості баранини досить важливою є правильна організація відгодівлі дорослих овець (вibraкувані вівцематки, валахи і барани).

Вibraкуваних вівцематок відгодовують протягом 2-2,5 міс, використовуючи ті корми, що й для молодняка, але кількість концкормів у раціоні можна зменшувати до 20-25 %. Живу масу дорослих овець на відгодівлі можна збільшити на 6-10 кг, підвищити вгодованість до вищесередньої та жирної.

Відгодівельне поголів'я овець повинно мати вільний доступ до води і кухонної солі.

Для того щоб вівці були міцні і здорові їм необхідно давати мінеральні корми - кухонну сіль, крейду, кісткове борошно.

У домашніх умовах кісткове борошно можна приготувати самому. Для цього кістки пропалюють і дрібно товчуть, слідкуючи, аби в борошні не було великих і гострих осколків.

Якщо у господарстві вдосталь гарних грубих кормів і пасовищної трави то крейду і кісткове борошно можна не додавати.

Годівля дорослих валахів і ялових маток обходиться сіном, соломою, половою та лизунцем солі. Ця група овець найменш вибаглива до кормів.

Валахам і дорослим маткам достатньо щодня давати по 2 кг грубих кормів (по 1 кг сіна, соломи або полови). Дуже холодної пори норму треба збільшити на 400-500 г.

3.3. Санітарно-гігієнічні умови для овець

Тварини мають почуватися комфортно і не тіснитися в вузьких або темних задушливих кошарах. Згідно санітарних норм ми вираховували потребу у площі для всіх статево-вікових груп тварин

Площі вигульних майданчиків для кожної статево-вікової групи наведені у таблиці 3.4:

Таблиця 3.4.

Площі вигулу для кожної статево-вікової групи

Групи тварин	Кількість тварин у групі, гол	Площа вигулу, м ²	
		На одну тварину, м ²	На групу тварин, м ²
Вівцематки	35	3	105
Барани, в тому числі:			
- Виробники,	3	3	9
- Пробники	-	3	-
Ремонтний молодняк в тому числі:			
- Ярочки,	12	2	24
- Баранчики.	8	2	16
Відгодівельний молодняк	20	1,5	30
Ягнята, в тому числі:	38	1	38
Віку від 2 до 45 днів,			
Віку від 45 днів до 4 місяців	50	1	50
Усього:	166		270

З даних таблиці видно, що необхідна площа на все поголів'я має становити 270 м², а об'єм приміщення ферми, $V = 16 \times 30 = 480 \text{ м}^3$. З цих даних можна зробити висновок, що площі для тварин вистачає згідно норми. І як описувалось вище частина приміщення відведена під кормові запаси сіна.

Територія ферми поділена на функціональні зони. Це створює умови для чіткої організації виробничого процесу, скорочення земельної площі, покращення екологічного стану, забезпечення зручностей для праці.

У виробничій зоні розміщено будівлі, що виконують певні функції в єдиному технологічному процесі і безпосередньо складають технологічний процес виробництва. Тобто тут розміщено приміщення для утримання тварин (хлів для овець, і для зберігання корму, вигульні майданчики тощо).

Зона збереження і підготовки кормів розміщено з навітряної сторони. Тут розміщуються ями для силосу. Зона зберігання і обробки гною розміщена на відстані 60 м від тваринницького приміщення. Кількість якого наведена в таблиці 3.5. Вивозять гній окремою дорогою так, щоб не було перехрещувань із шляхами для доставки кормів і вивозу продукції.

Таблиця 3.5.

Розрахунок річного виходу гною на фермі

Групи тварин	Кількість тварин у групі, гол	Тривалість перебування у приміщенні, дні	Необхідна норма підстилки, кг		Екскременти на добу, кг	Вихід гною, кг
			На голову в рік, кг	На групу в рік, кг		
Вівцематки	35	365	180	6330	2,5	31937
Барани, в тому числі:						
- Виробники,	3	365	240	720	3	3285
Ремонтний молодняк в тому числі:						
- Ярочки,	12	180	150	1800	1,5	3240
- Баранчики.	8	180	150	1200	1,5	2160
Відгодівельний молодняк	20	180	150	3000	2	7220
Ягнята, в тому числі:						
Віку від 2 до 45 днів,	38	35	110	4180	0,5	665
Віку від 45 днів до 4 місяців	50	75	110	5500	1	3750
Усього:	166	-	-	22730	-	52257

З даних таблиці 3.5 видно, що на 166 голів потрібно фермеру

заготовити в рік 22730 кг підстилки, а вихід гною досягне 52257 кг на рік.

Утилізація та знезараження гною і стічних вод відбувається з допомогою найманої техніки з подальшим його вивезенням на поля.

Підлоги в кошарі має бути земляною або дерев'яною. Досвідчені вівчарі радять робити їх ґратчастими. Тоді не потрібно буде щодня чистити приміщення від гною, і шерсть буде менше забруднюватися. Ґратчасті підлоги роблять так, щоб їх легко можна було зняти для чищення простору під ними.

В кошарі встановлюють годівниці, в які будуть насипати сіно, соломку або силос. Висота годівниць повинна бути до 75 см. Їх зазвичай роблять з ґратами, щоб тварини не могли розкидати корм.

На фермерському господарстві є всі необхідні механізми для обслуговування і різної роботи - косарка, трактор, вантажна машина, січкарка та дробарка і інше.

Дуже важливим є забезпечення тварин доброю, свіжою водою, придатною для поїння і перевіреною хімічними та бактеріологічними дослідженнями.

Система водопостачання ферми – централізована. Вода подається до місця її споживання самопливними водопроводом. При цьому вода взимку прогрівається і подається тваринам. Водопійний інвентар періодично миється і дезінфікується.

Важливе значення приділяється санітарно-ветеринарним заходам. Профілактичну дезінфекцію приміщень для тварин проводять два рази на рік. У всіх підсобних приміщеннях. Профілактична дератизація спрямована на створення умов, які позбавляють гризунів корму, води, сховищ, здатності до відтворення. Від якісної організації ветеринарної служби значною мірою залежить здоров'я тварин і якість отриманих від них продуктів харчування.

Важливим для тварин у зимовий час повітрообмін у приміщенні. Барани виділяють водяних парів 98 г/год., вівцематки – 78 г/год., ягнята – 65 г/год. Ми врахували що для нормалізації мікроклімату по такому параметру

як вологість на фермі потрібно здійснювати повітрообмін до 1,4 раз з продуктивністю вентилятора 690,7 м³/год, крім цього достатньо організованої природної вентиляції (встановлення дефлекторів).

Для збереження екологічного становища та покращення його в господарстві необхідно, щоб усі практичні дії були екологічно обґрунтовані і безпечні для навколишнього середовища.

3.4. Організація та проведення окотів

Найкращий період осіменіння вівцематок слід вважати серпень-вересень. За час суягності можна встигнути підремонтувати приміщення, підготувати його до зими. Його очищають від гною, утеплюють, дезінфікують, приводять до ладу клітки, переносні щити, годівниці і інший інвентар. Завдяки цій роботі зменшується падіж, зменшується кількість простудних і шлунково-кишкових захворювань молодняка. Готують запас кормів і підстилки. З появою ознак пологів вівцематку переводять в тепляк чи інше приміщення. Необхідно мати основних 4 відділи:

- приймальне – для вівцематок за декілька годин до пологів;
- родильне приміщення;
- приміщення для «кучок»;»
- ізолятор для хворих маток з ягнятами.

Після окоту вівцематок з ягнятами переводять в невеликі на 3-5 голів групові клітки – оцарки. Неспокійних, головним чином молодих вівцематок, які не підпускають до себе ягнят, поміщають в окрему клітку „кучку”, розміром 1×1,2 м, де за 2-3 дні вони звикають один до одного. Вовну навколо дійок вистригають, тоді ягнята скоріше знаходять соски і ссуть більш чисте молоко. З «кучок» їх переводять в групові клітки на 5-10 маток. Ягнята швидко знаходять матерів і своєчасно ссуть їх.

Ягнят від маломолочних підсаджують до матки з достатньою кількістю молока, попередньо змастивши його цим молоком. Температура приміщення

для молодняка має бути не нижче $+8^{\circ}\text{C}$, а для старших $+5^{\circ}\text{C}$. Відносна вологість не більше 80%. Через 1-3 дні після окоту вівцематок об'єднують в сакмани, які через 3-5 днів укрупнюють і до місячного віку в них налічується 80-100 вівцематок (на великих вівцефермах).

Перші 3-4 тижні натуральним і самим цінним кормом являється молоко матері. На 1 кг приросту використовується 5-6 кг молока. Ягнята ссуть через 2-3 години. Вночі черговий чабан піднімає маток для годівлі ягнят. З 7-10 дня ягнят привчають до підгодівлі грубими концентрованими і соковитими кормами використовуючи сіно, моркву, макуху, сіль, висівки, крейду, кісткове борошно і ін. Підкормка знаходиться в окремій клітці, куди ягнята проникають через лаз, шириною 25 і висотою 35-45 см. Добова норма кухонної солі для ягнят – 5-8 г. Пасовищне утримання ягнят повинне доповнюватись концентратами. З 1,5 місяців ягнят можна привчати до збираного молока. Лише в 2 місячному віці ягнята здатні перетравлювати і засвоювати поживні речовини рослинних кормів так як і дорослі.

У сільських фермерів облік новонароджених ягнят ведеться не завжди, а буває зовсім відсутнім і важко в подальшому встановити вік тварини. Вівці живуть в середньому до 12 років, але в господарстві використовують цих тварин лише до 7 років. Для встановлення віку по зубам від досвідчених вівчарів до початківців передається певна інформація вікової зміни стану зубів у тварин. Вік визначають легше за різцями, які попарно мають свої назви. Так внутрішню пару різців називають зачепами, а розташовані біля них - внутрішніми середніми, третю пару позначають зовнішніми середніми і четверту - крайками.

Тварина має стільки ж зубів як людина 32 зуба, 12 з яких кутні і попарно розташовані на щелепах. Особливістю овець є те, що у них на нижній щелепі розміщені всі 8 різців, а на верхній щелепі вони відсутні.

В молодому віці випадають молочні різці та кутні зуби, а на їх місці виростають постійні. Молочні зуби за розміром трохи менші від постійних і мають більш помітну шийку. Визначення віку основане на порядку зміни

зубів. Так до півтора року життя змінюються зачепи, у віці 2-2,5 років міняються внутрішні середні, у 3-3,5 роки зміна зовнішніх середніх, а при досягненні 4-4,5 річного віку - окрайки. Зуби у тварин віком 5 років і старше дуже стерті, мають долотоподібну форму і починають випадати. Вівці починають гірше пастися і поїдати тверді корми і тому краще їх вчасно вибракувати. Дуже цінних особин залишають у стаді забезпечивши їм ніжніші корми. За станом тварин слідкує ветеринарний лікар, веде чіткий контроль за дотриманням всіх ветеринарно-санітарних вимог під час окотів, утримання і використання сільськогосподарських тварин.

3.5. Ефективність вирощування овець

Досвідчені вівчарі знають, що на рентабельність розведення цих тварин впливають 2 основні моменти. Це наявність кормової бази, тобто пасовищ, і масштаб розведення овець. Одна справа розводити баранів для власних потреб, інша їх продавати на м'ясо, чи молодняком.

Вирощування овець заради м'яса або вовни на продаж має сенс тільки в тому випадку, якщо у господаря є досить велика за площею територія для випасу цих тварин. Вівцям у будь-якому випадку потрібно пасовище.

По-перше, в умовах невеликого нашого господарства можна створити штучні пасовища. Тобто ділянку землі просто засіяти однорічними травами (суданка, озиме жито, вика та сорго) і багаторічними (конюшина, люцерна, еспарцет, тонконіг і т.д.). Овець на таких пасовищах можна тримати до пізньої осені а з теплою зимою цілий рік.

Друга порада опирається на генетичний фактор, породу і її особливості. В господарстві вже є представники сокільської, романівської і прекос породи. Майже всі ягнички народжують по двоє ягнят, і так як це помісі, то збереженість приплоду висока. Ми пропонуємо осіменити своїх овечок романівської породи купованим сім'ям барана породи Дорпер, яких завезли і успішно розводять на західній Україні, в господарствах Білорусії. Дорпери

мають дуже коротку шерсть, прекрасні м'ясні форми, можуть постійно перебувати в загонах (не схильні кочувати) і молодняк отриманий від поєднання з романівськими матками показав найкращі результати.

Рис. 3.8. Сімейство Дорперів

Другий варіант і реальніший - це купити 2-3 вже кітних вівцематки (батько Дорпер) і отримати 4-6 помісних ягнят, а як плодючість буде вищою то і ягнят отримаємо більше. Через 8 місяців частину молодняка можна продати і вернути затрачені кошти на маток.

Третій варіант – це придбати чистопородного баранця Дорпера і отримати від нього потомство різних поєднань і помісі продавати.

М'ясний бізнес найреальніший для фермерів вівчарів. Баранина високо ціниться, бо має такі переваги як менше жиру і вищу калорійність ніж у свинині чи яловичині.

Щоб продати баранину за високими цінами в короткий термін фермеру потрібно найняти продавця, заплатити за торгове місце і таке інше. Відгодованих овець фермер реалізує живою вагою 55 кг по 100 грн/кг

$$20 \text{ голів} * 55 \text{ кг} * 100 \text{ грн/кг} = 11000 \text{ грн}$$

Але не завжди партією можна здати продукцію і це є проблемою.

Ми пропонуємо здавати свою продукцію для виготовлення м'ясних чіпсів.

Рис.3.9. М'ясні чіпси різник виробників на прилавках Полтави

Рис.3.10. «Meat chips» (висушене зі спеціями м'ясо) виробників з Полтави

Це сушені тонко-нарізані пластини із мяса високої якості з додаванням пікантних спецій і солі. Продукт виготовлений за спеціальною технологією, що дозволяє максимально зберегти весь комплекс вітамінів і мінеральних речовин при цьому зберігши яскравий і привабливий смак.

Ціна таких продуктів дуже висока 100 г коштує 160-190 грн. Виробнику потрібно подбати лише за здоров'я тварин і гарну вгодованість. Приймають тварин партіями і для даного фермерського господарства цілком реальна пропозиція.

Таблиця 3.6

Економіка утримування овець у фермерському господарстві

Найменування	Показники		+, - до 2019 р.
	2019 року	2020 року	
Кількість вівцематок,	18	35	+ 17
вихід ділових ягнят, гол	39	88	+ 49
Залишено на відгодівлю, гол	6	20	+ 14
Жива маса до забою, кг	40	55	+ 15
Реалізовано м'яса, ц	2,40	11,00	+ 8,6
Закупівельна ціна, грн/кг	85	100	+15
Отримано прибутку, грн	20400	110000	+89600

Проаналізувавши отримані дані (табл. 3.6) ми можемо відмітити, що фермерське господарство розвивається і нарощує поголів'я маток. У 2020 році було відгодовано баранців на 14 голів більше. Реалізація баранини дала прибутку 110 тис.грн., що на 89,6 тис. грн більше за попередній рік. В 2020 році дане господарство підняло рентабельність з мінуса до 22,5 %.

Отже, проаналізувавши вище наведене можна зробити висновок, що фермерське господарство – поки що молоде але перспективне, яке з кожним роком підвищує рівень доходності і дбає за збереження галузі вівчарства Полтавської області.

ВИСНОВКИ

1. Вівчарство - важлива галузь продуктивного тваринництва, яка забезпечує економіку України такими важливими продуктами, як вовна, овчина, смужки, баранина і молоко.
2. Баранина високопоживна, відзначається низьким вмістом холестерину порівняно з яловичиною і свининою. У структурі м'ясного балансу України баранина займає всього 1,5%.
3. Фермерське господарство вирощує помісних овець м'ясного напрямку.
4. Годівля і утримання тварин у господарстві в належному стані і сприяють подальшому нарощуванню поголів'я.
5. Використання альтернативної можливості збуту вирощеного поголів'я на м'ясо для виготовлення м'ясних чіпсів дало можливість фермеру одночасно за короткий термін і за вигідною ціною реалізувати партію тварин.
6. Реалізація баранини дала прибутку 110 тис.грн., що на 89,6 тис. грн більше за попередній рік. В 2020 році дане господарство підняло рентабельність з мінуса до 22,5 %.
7. Отже, проаналізувавши вище наведене можна зробити висновок, що фермерське господарство – поки що молоде але перспективне, яке з кожним роком підвищує рівень доходності і дбає за збереження галузі вівчарства Полтавської області.

ПРОПОЗИЦІЇ

З метою подальшого збільшення виробництва вівчарської продукції та здешевлення її собівартості в умовах фермерського господарства пропонуємо:

1. Створити штучне пасивище де можна випасати овець з ранньої весни і до пізньої осені.
2. Закупити сім'я, або молодого баранця породи Дорпер, або кітних від нього овечок щоб підсилити і закріпити м'ясні якості у нащадків.
3. Налагодити зоотехнічну документацію і вести племінну роботу для подальшої селекції стада.